INAVGVRATIO LVDOVICI XIII. GALLIARVM ET NAVARRÆ REGIS Christianissimi.

Ad Illustriss. Cardinalem, D. D. IACOBVM *DAVY* DV *PERRON*, *Senonum Archiepiscopum, Galliæ & Germaniæ Primatem, magnum Franciæ Eleemosynarium.*

Auctore NICOLAO BORBONIO.



LVTETIÆ,
Ex Typographia ROB. STEPHANI.

Prostant in officina P. CHEVALIER, in monte Diui Hilarij.

M. DC. XI.

Cum priuilegio Regis.

Illuſtriſsimo Cardinali D. D. IACOBO DAVY *du* PERRON, *Senonum Archiepiſcopo, Galliæ & Germaniæ Primati, magno Franciæ Eleemoſynario, &c.*

S.

MEMINI me legere (Cardinalis illuſtriſſime) Dictatorem Syllam, malo & plebeio poëtę, qui ei verſus obtulerat, ſtatim præmium iuſſiſſe tribui, ſub ea tamen conditione, ne quid poſtea ſcriberet. Tu omnium artium & diſciplinarum, principiſque Academiæ Dictator, ſed longè humaniſſimus, cùm nuper illuſtriſſimum nomen tuum exili poëmatio præpoſuiſſem, meam non valde fœlicis ingenij operam laude & præmio carere noluiſti, neque in poſterum mihi eiuſmodi ſcriptione interdixiſti. Quo ego ſucceſſu, & beneficio tuo inuitatus, aliquantò longius in eodē argumento progreſſus ſum, ſimul vt ipſe mihi obſequerer, qui LVDOVICO Rege noſtro indicto penitus, aliò ſcilicet abripiente me, ex patris caſu, dolore, parū animo meo ſatisfeciſſe videbar. Enimvero in eius commemoratione inuitus

feci vt deplorandã historiam denuo attingerem, & tristia lætis miscerem, quo etiam nomine fortasse reprehendar. Sed ea profecto est fortuna Galliæ, vt hæc sine illis intelligi non possint: atq; vt multa deinceps secunda & læta Gallis obueniãt, quod spero & opto: tamen nimis recens hoc vulnus semper futurum est, nec alioqui ex eorum numero sum quibus admodũ placet illud obliuisci. Tibi verò (ô magnum seculi decus) qualecunque hoc opus est, non tam nouum nuncupo, quàm tuum reddo, qui diuina auctoritate & fauore, iacentes ac intermortuas Musas excitâris. & sanè cum his alijsq. omne genus litteris æstimandis omnium mortalium maximè idoneus & sis & habearis, longè gloriosissimũ sibi ducũt litterati homines iudicium tuum aliqua ex parte promereri. Mihi verò, qui nihil tale sperare ausim, quémque vix vlla mediocritas commendat, satis erit vnica tua beneuolentia, cui si litauero, ego qui iam tibi nimium quãtum debeo, etiam animam & salutem sum debiturus. Vale, Lutetiæ VII. Calend. Nouemb. M. DC. X.

*Tuæ Celsitudini deuotißimus & deuinctißimus cliens N. B*ORBONIVS.

INAVGVRATIO LVDOVICI XIII. GALLIARVM ET NAVARRÆ REGIS CHRISTIANISSIMI.

SVNT etiam Superi, nec inexorabile cælum
Aßiduis Gallos exercet luctibus: astra
Indulgent nostris iam conciliata querelis.
Et nos extincto miseratus REGE, sub vndas
Fugit, & horrentem tristi caligine vultum
Quinque dies, toto ostendit Sol luridus Orbe,
Atráque sollicitas texerunt nubila terras.
Necnon illacrymans indignis casibus æther
Insolitum densis fudit de nubibus imbrem,
Quo largi creuêre amnes, quo Sequana totis
Intumuit ripis, & lapsus in æquora cursu
Præcipiti, tanto de funere nuntius Arcton
Perculit, extremæq; gementia littora Thules.
Ergo secuturas populus dum peruigil Idus
Horret, & insomnes per opaca silentia curæ
Exagitant animos, lacrymæ vndiq; & vndiq; terror:
Indigetum è cœtu casum LODOICVS, & vrbem

Adſpexit, chari corpúſq; exangue nepotis.
Extemplò patrius mentem dolor occupat: & cui
Tantùm (ait) in noſtrum licuit genus? vnde meorum
Confoſſum latus, & crudelia vulnera cerno?
Méne petunt etiam peſtes, & peruia monſtris
Neſcius aſtra colo? Nec plura effatus, ab axe
Emicat Herôum, niuei quà ſemita lactis
Albentem in ſulcum glomeratos porrigit ignes:
Vtq; nihil tardatus erat iam mole caduci
Corporis, implicitos per tot ſe ſuſtulit orbes
Ocyus, ardentiq; ſuper consêdit Olympo.
Hîc reſidens, altas rerum molitur habenas
Terrarum cælique Sator: micat æthere puro
Regia, librati ſurgens in vertice mundi,
Quadratóque immota ſitu, quam numine complet,
Maieſtate ingens: hinc atque hinc flammeus Ales
Iuſſa facit, ſolérſque ſuo Natura miniſtrat
Authori, ſolóque Elementa cadentia nutu.
Ad quem tum ſupplex LODOICVS *talia fatur;*
Multa querens, caſúque animum perculſus acerbo.
Maxime regnator Diuûm, qui fulmina torques,
Sub pedibúſque premis terras, ſedéſque ſilentum:
Quid me cælitibus, vanum largîtus honorem,
Annumeras? & ſydereis accedere templis
Nequicquam concedis, agunt ſi immitia fata,
Et mea mortales carpunt præcordia curæ?
Si terris viles ſumus, & res Gallica nullam
Sentit opem, tuáque heu! noſtros tutêla nepotes
Deſtituit? méne hæc, genitor, ſperare iubebas,
Cùm ſceptrum mortale, tui, tot adire labores
Nominis egit amor? cùm me, tua gloria regno
Atque anima potior, caput obiectare periclis

Et petere ignotas ſuaſit trans æquora terras?
Europâque Aſiâque tuos arcere rebelles
Infidum genus, & longinqua laceſſere bella?
Hîc quamquam infelix fortunæ cedere virtus
Iuſſit, & aduerſis tentaui plurima fatis,
Me tamen anguſtis victrix patientia rebus,
Et pietas, ingénſque tuæ fiducia dextræ
Firmabat, tunc cùm captiuo vincula collo
Barbarus iniêcit, noſtrâ cùm ſtrage Canopus,
Et ſeptemgemini rubuêrunt flumina Nili?
Nec Peluſiacis me cedere mœnibus hoſtis
Contentus, nomen furiata mente iubebat
Eiurare tuum, atque aris adolêre nefandis,
Nî facerem, ferrum capto intentabat & ignes.
Sed nullæ fregêre minæ, nullóque timore
Nutauit labefacta Fides, quam propter, ab axe
Occiduo, ad rubras penetraram Doridis vndas,
Tot maria emenſus, tot inhoſpita littora claſſi,
Horribilémque luem, & populantes agmina morbos
Paſſus, & hibernos cæli pelagíque furores.
Pro qua, certus eram victrices denique lauros,
Inter inacceſſas Libyæ ſqualentis arenas
Quærere, & inſignem domitâ Carthagine mortem.
Quid tot bella iuuant exhauſta? ſeníſque cruentas
Arſacidæ fugiſſe manus? ſi vulnera tandem
Impia, ſi noſtrâ ductos ab origine Reges,
Inuiſos fatis heu! ſors miſeranda manebat,
Percuſſore peti, diróque occumbere letho?
Hiccine nunc pietatis honos, hæc præmia nobis?
En etiam orba viro coniux, tria pignora cælo
Oſtentat lacrymans, Mater factura vel ipſis
Inuidiam Superis: en noſtri nominis hæres

Imperio venit, & patriis succedere curis
Pene infans gemit, ac tantas detrectat habenas:
Heu nimium insidiis ætas obnoxia! quis nunc,
Quis rectore suo vacuum moderabitur Orbem,
Aut desolatas Luparæ tutabitur arces,
Omnem si nostri posuisti è pectore curam?
Talibus orantem LODOICVM, *& sydera questu*
Implentem, cæli rerúmque æterna potestas
Excepit: Superûm dicturo exercitus omnis
Attremit, & tota nutat compagine mundus,
Tum sic venturis soluit non irrita fatis
Ora Deus. Non vlla mihi, LODOICE, *recessit*
Cura tui generis, vanis absiste querelis;
Nec me tantarum capiunt obliuia rerum
Quas Oriens, medium quas Sol euectus in Orbem
Vidit: adoratæ cùm te pius ardor Idumes
Impulit, & regna Ægypti temerata profanis
Ereptum dominis, Libycósque accedere portus.
Stat meritis æternus honos, tua didita cælo
Gloria, & in seros regnum immortale nepotes
Mansurum: sed enim quòd lamentabile funus,
Et sparsas iterum cognato sanguine terras
Conquereris, non hæc iniuria nostra, nec istud
Non vetuisse, Dei est crimen, dat libera cuique
Fata Deus, propriisque fluunt mortalia causis.
Magnanimus princeps cæco seruire timori
Indocilis, dum nulla alienum hausisse cruorem
Sæuitia memor, ipse suum non credit ab vllâ
Peste peti, & longè stipantia submouet arma,
Et quem scit meruisse hominum confidit amori,
Insidiis patuit: quo tempore Punica debet
Inuenta, & diras horrescere cautior artes.

Non alijs fuerat caput hoc superabile telis.
Vidi ego percussum cadere, indoluique cadenti,
Et vix vltrices compressi ex æthere flammas:
Sed veniet tempus, cùm fraus & operta patebunt
Crimina, méque suo gaudebit vindice Gallus.
Intereà solare animum, tantique doloris
Desine: namque omnis fatorum hac morte resêdit
Consumptus furor, & melior fortuna sequetur.
Ille puer, cernis? varij quem conditor anni,
Exacto nondum nouies Sol orbe salutat,
Iura dabit terris, referens & sæcula genti
Aurea, pacata fœlix adolescet in aula.
Sed mater, refugit nati quæ mollior ætas,
Imperij curam delatáque fræna capesset,
Virtute atque animis præstans Regina, nec illa
Inferior, quæ te, LODOICE, impubere regno
Extulit, hæc patres generoso sanguine Thuscos,
Augustos à matre refert, aquilásque potentes
Cæsareæ monimenta domus, nec moribus vlla
Sanctior, aut nostris supplex aduoluitur aris
Sæpius, hæc lapsis succurret Fœmina rebus.
Tum motus populorum, insanáque bella vetabunt
Vnanimes regni proceres, fortisque Senatus.
Prima fidem, & non obsequium violabile, cunctas
Exemplo tractura suo Lutetia gentes,
Præstabit Regi: tum quas vtrimque recuruis
Ambit littoribus Gallorum Nereus vrbes,
Quásque procul rapido descendens amne Garumna,
Et Rhodanus, Ligerisque vagis interluit vndis,
Conuenient teneros certatim agnoscere nutus
Principis, accipiéntque iugum ceruice volenti.
Ipse truces longè Mars indignatus adibit

Bistonas, & læta Gallos in pace perôsus
Insanum fremet, atque minas iactabit inanes.
Verùm vbi se primo decorarit flore iuuentæ,
Addideritque animos & adultis robur ab annis,
Otia tùm rumpet patriæ LODOICVS, & altis
Assurgens ausis, resides in bella mouebit
Franciadas, iam barbaricas mihi fulminat arces,
Iam premit Eoum signis victricibus Orbem,
Et quæcunque olim magno pietatis amore
Ausus eras, toties nolentibus irrita fatis,
Implebit victor, peragétque ingentia cœpta.
Sic ait, atque Crucis quassans venerabile signum,
Per domitos Manes & caligantia regna,
Pérque triumphatæ pallentia limina Mortis
Annuit, & toto Ditem tremefecit Auerno.
Nec mora, cùm volucres cursu properare ministros,
HENRICIQVE *animam venientem sistere cælo*
Imperat: illa alacris, sed vulnere tardior ibat,
Herôum rimata viam sedésque beatas.
Ilicet aërio lapsi per inane volatu
Occurrunt, fessamque leuant; chorus assonat omnis
Semideûm, & plausu mediam deducit ouanti;
Syderibusque locat, humiles vnde ardua terras,
Et pelagus, subtérque meantia flumina cernit.
Hîc pater absterfit lacrymas LODOICVS, amicis
Lætatúsque Dei fatis, & honore suorum.
Atque ea suprema mundi dúm parte geruntur,
Concussas latè bácchatur Fama per vrbes,
Horrendumque nefas primò vix credita portat,
Vlteriora petens: & adhuc sub nocte silenti,
Pallida turbatis irrumpit nuntia castris,
Hinc quæ Mosa tuos, hinc potant Matrona fluctus.

Nam quâ fertilibus latè Campania glebis,
Inter vicinos tellus se porrigit amnes,
Constiterant acies: altáque in nocte micabat
Ære renidenti regio, Germania bellum
Dum parat, & socijs dubius Mars errat in armis.
Tum verò exarsit nostris dolor: impete cæco
Authorem sceleris per apertum cladibus Orbem
Fert animus reperire, & sontes voluere terras.
Quod ni summa ducum facundia, militis iras
Temperet alloquijs; rupto iam fœdere mundi
Sæuirent odijs accensa furentibus arma,
Et gemeret fusos Eurôpa cruoribus amnes.
Vt cùm prolapsus de montibus, obice torrens
Naturæ stetit, aut operis, fremit vndique circum
Oppositas moles, atque indignata teneri
Vnda minax, rapido assultat violentior æstu,
Aggere mox rupto in campos ruitura sonantes.
Sic animis altus sæuit furor, auribus & iam
Non vllos monitus solatiáue vlla morantur;
Ter subijt totis conuellere signa maniplis
Impetus, externísque ignotum finibus hostem
Quærere, ter vetuere duces, iráque, repreßis
Ardentes micuere oculi, & scelus vnde nefandum
Suspectantue dolos, huc rauco murmure longas
Intonuêre minas, horrendusque impulit Alpes
Armorum fragor, & Morinos Rhenúmque bicornem.
Hîc vetus, emeritis & non inglorius annis
Signifer, HENRICI fortunam & bella secutus
Per varios casus: tanto sub Principe longam
Militiam & graue Martis opus, qui sæpe feroci
Iactarat fastu, cui fossum pectus honestis
Vulneribus, toruóque ingens sedet ore cicatrix;

Non tulit hoc animo vulnus, sed protinus irâ
Atque dolore amens, socijs spectantibus vltrò
Infœlix signum & damnatam proijcit hastam,
Noctemque stellasque & euntia lumina Phœbes
Incusans, surdo facit hæc conuicia cœlo.
O Dij crudeles, & diri conscia casus
Sydera, non faustos vibrantia desuper ignes,
Quid struitis? quidve has inimico lumine terras
Figitis, inuisam iurata exscindere gentem
Gallorum? at nullo meriti hoc errore, nec vlla
Crimina, sed vestram, quæ pascitur atra cruore,
Inuidiam luimus, nimio plus creuimus, & vos
Iampridem nostræ ceperunt tædia laudis.
Quin agite, humanis si finem ponere rebus,
Atque odium satiare placet, librate corusca
Fulmina, concusso miscete incendia mundo,
Amisso iam nulla timet dispendia Rege,
Et iactura leuis reliqui: iam parcere nobis
Crudele est, omnes vno quin sternitis ictu?
Dicite. Sed nostras nullo dignata querelas
Murmure prætereunt, cœlóque inuecta silenti
Luna fugit, tacitis properans se condere bigis.
Ast HENRICE *iaces immitis victima fati,*
Prô scelus! & nil iam debes cœlestibus vllis,
Et Virtus ignaua videt? secura pudoris
Sustinet hoc Fortuna nefas? cur perfida quondam
Te prope cæruleæ pugnantem Tethyos arua
Hostibus explicuit medijs? cùm fulmine dextræ
Hinc maris Arctoi fluctus, horrentiáque illinc
Arma eluctantem stupuit Neptunus, & ipsos
Allabi pelago stagnantes sanguine campos?
Cur per Santonicas acies, & stragis aceruos,

Per tot Iberorum cumulata cadauera latè
Victorem duxit Regem? laterique verendo
Formidata diu mortalibus, induit arma?
Quæ Belga, & totis horreret Sequanus aruis?
Siccine vt infami te proderet impia monstro?
Incoctáque Erebo Furiarum cuspide, tantus
Oppeteres, nulli ferro penetrabilis hosti?
O vtinam, qui tantorum pars esse laborum
Tunc memini, & pugnans ipso te vulnera teste
Accepi, medio cecidissem puluere victor,
Extremúmque decus præclara morte tulissem!
Nam quid ego infœlix te decedente supersum?
Cur patriæ clades oculis & dedecus istud
Haurio? sed præstat crudelem abrumpere vitam
His manibus; iam non Rex incomitatus abibis,
Te sequor. (hæc dicens sæuum recluserat ensem
In pectus) socij inuadunt, ferrúmque furenti
Eripiunt, atque his castigant vocibus vltrò:
Degener in mortem ruis, & perferre dolorem
Non potis immensum festinas funera? quin te
In sortem patriæ, & communia fata reseruas?
Huic animis opus est nostris, huic pectore forti.
Ille refert: Non quòd cœli hoc spirabile lumen
Inuitus linquam, aut vitæ dulcedine captus
Obsequor, ô socij, nec adhuc superesse recuso.
Sed Regis regníque salus, nunc viuere iusso
Clamat, & insanum reuocat mihi mortis amorem:
Iam quodcunque animæ superest & sanguinis, vni
Seruatur, LODOICE, tibi, tua sceptra tueri,
Et quem supremum genitori ferre laborem
Sperabam, nato certum est impendere, nulla
Otia iam quæro, aut patrios veteranus arare

Lentus agros, ſegniue armis procul eſſe ſenectâ,
Stans moriar. nos hæc ſocij iuremus in arma
Vltores diri ſceleris quocunque futuros
Tempore, nec fuſcis paſſuros lilia Mauris
Alba premi, Francúmue dolis aboleſcere nomen.
Dicentem ſequitur clamor, cunctique paratas
Oſtendêre manus, denſúmque horrentibus haſtis
It nemus: hîc fauſto LODOICVM *nomine caſtra*
Ingeminant, pulſi referunt ad ſydera colles.
Interea ſurgens humentia diſpulit aſtra
Phœbus, & attonitis iterum mortalibus almam
Eoo tulit axe facem, quæ turbida quamuis
Heſternum execrata nefas, dum terra tenebris
Damnari timet æternis, gratiſſima fulſit.
Exoritur nobis Lupara LODOICVS *ab alta,*
Ceu quondam irato deprenſis æquore nautis
Sydus Amyclæum ſuprà caput aſtitit: olli
Natiuum formæ Maieſtas prima decôrem
Auxerat, & viuos oculis afflarat honores,
Exſtantémque repentè humeris, totóque videri
Corpore maiorem, & radiantia fecerat ora:
Atque hunc, aduerſæ reſidens in margine ripæ,
Auguſtam, aurato ſolio expectabat, ad ædem
Diua Themis. circùm proceres comitantur euntem,
Sublimémque in equo, pedites, ſine more, profundum
Teſtati obſequium, demiſſáque pectora Regi.
Continuò ſonuêre tubæ, ſuper aurea clamor
Aſtra, ſalutantum, & ſtudijs votiſque ſequentum
Vndique ſublatus, latéque remugijt æther.
Eſt domus, è medio quæ pendula gurgite ſurgens,
Defixis altum arboribus libratur in amnem:
Subter agens torquet ſcandentes machina fluctus,

Tergeminísque illisa rotis immurmurat vnda.
Nympharum dulcis sedes, vbi nocte diéque
Naïadum vitreâ ludunt examina pompâ,
Effundúntque lacus, centúmque canalibus vndam
Desuper inspergunt ponti, qui iungitur illis
Proximus, atque ambas coniungit marmore ripas.
Hàc vbi Rex alacer gressum tulit, vna dearum
Affata est, leni fundens hæc verba susurro:
Progredere ô Diuûm genus, & spes vnica rerum,
Sol oriens terris, cui tempestatibus actam
Concedunt patriam tranquillo sistere portu
Numina, & obstantes depellere lumine nimbos:
Sis fœlix, & per populos des iura volentes
Longæuus, iustísque regas sub legibus Orbem.
Hæc Nympha, & placido lapsu se reddidit vndis.
Iámque ferè medij ventum ad diuortia pontis,
Extrema angustas vbi traijcit Insula metas,
Hactenus & bifidum tellure intersecat amnem:
Cùm pater vndarum, Geniúsque apparuit ingens
Fluminis, ora suis attollens scrupeus antris
Sequana; limosæ salices huic tempora circum
Surgebant, & glauca caput velabat arundo,
Multus arenoso sub pectore stridulus ibat
Calculus, & grandes rorabant imbre lacerti:
Ipse cauis haustum terrarum hinc inde latebris
Humorem, & plena fluuium fundebat ab vrna.
Vtque propinquātem LODOICVM sensit, & omnem
Intremuisse vadis sancto sub pondere molem:
Leniter aduertit vultus, magnúmque futuris
Os aperit, venerans. O formosissime Regum,
Rex, ait, immensi quem spondent fata potentem
Æquoris, & generum Tethys emet omnibus vndis,

Tethys nota mihi: Sanctis ô edita salue,
Progenies atauis, cuius se tollit in astra
Nobilitas, altóque ciet gentilia cœlo
Numina, possessos natis seruantia Gallos.
Hæc quæ prædixit Rhenus, dum gurgite fertur
Obuius, & pelago communes iungimus vndas
Accipe; ne bello cœptisque instare paternis
Rex dubites, Francis Germania postulat armis
Defendi, atque tuum libertas nomen adorat,
Da socijs arma atque duces, promissáque mitte
Auxilia, hæc facili virtus sua limite ducet,
Omnia prona viris, nec eos obiecta tenebunt
Flumináve aut montes aut inuia lustra ferarum,
Vincet iter, prædulce decus laudúmque cupido;
Obuia iam pandunt tremefactas oppida portas,
Cliuiáque, & dubijs nutat tibi Iulia muris.
Hæc vrbs, indigenæ si vera oracula vatis,
Mœnia celsa tuis submittet viribus impar,
Terrifico deiecta fragore, tuámque sequetur
Capta fidem, & dominos dignabitur ardua Gallos.
Talia voluebat melioris Sequana fati
Conscius, & refluis LODOICO plura parabat
Vocibus, ille cito transuectus flumina cursu
Augustæ Themidis successit sedibus ingens.
Hîc omnis radiauit honos, hîc vtraque fulsit
Purpura, Romanos quæ mundi lumina patres
Concilium æternæ Sedis, proceresque Quirini;
Quæque sacerdotes Themidis decora alta Senatus
Velat, & ardentes humeris inuoluit amictus.
Pauca serenato demum Rex inchoat ore,
Spémque animis addit dubijs, pellitque timorem.
Tum dea facundo surgens interprete fatur,

Eloquióque tonat: tenuêre ſilentia paſsim
Attoniti proceres, teneris Rex auribus hauſit
Mellea decliui ſtillantia flumine verba,
Et ſanctos monitus præceptáque condidit alto
Pectore, nec nobis fas hæc æquare canendo,
Nec leuibus numeris tam docta reteximus orſa.
Illa Patris patriæ caſum miſerata ciêbat
Principibus lacrymas, vicináque flebile templa
Reddebant murmur; ſimulacráque mœſta per aras.
Altiùs hinc repetens, vt cœlo lapſa, docebat,
Maieſtas omnem ſub leges miſerit Orbem,
Atque homines certis parêre coëgerit olim
Imperijs, ſanctos vt fecerit vnica Reges
Iuſtitia, & ſummo ſuperis æquarit honore:
Iuſtitiæque ſuper Pietatem Gallica ſceptra
Addiderint, pulcros virtutum nacta duarum
Concentus, longíſque adeo florentia ſeclis.
Tum quoque magnorum Regi memorabat auorum
Exempla, & geminos ab eodem nomine Reges
Promeritos claras cælóque ſolóque coronas.
Hunc pietas niueis vexit ſuper æthera pennis
Adſcripsitque polo Diuûm, atque audire precantes,
Et damnare dedit votis, cui thura vaporant
Vndique, & accenſi lucent altaribus ignes.
Aſt illi, quem tu numerato nomine Princeps
Proximus inſequeris; moderatæ gloria vitæ
Inque ſuos bonitas, æternâ viuere famâ
Præbuit, & lenem populis audire parentem.
Hæc & plura Themis Regi, dein vota precéſque
Effudit cœlo, factóque hîc fine quieuit.
At procerum iurata cohors iter omne remenſa eſt
Ad Luparã, & patriæ LODOICVM reddidit aulæ.

Quattuor hîc totos meditantem ex ordine menses
Vidimus, & doctâ tingentem pectora lymphâ
Sub Phœnice suo, qui quæ sapientia Graiûm,
Quæ Romanorum fuerit, quæ principis artes
Edocet: vt decorent imitantem numina Regem
Compositi mores, vt turpe cupidine vinci,
Transuersúmque rapi violentæ fluctibus iræ,
Nec subitis lentos affectibus addere frænos.
Præterea reserat Naturæ arcana latentis,
Quæque vel immenso tellus animalia tractu
Educat, æquoreóve natant in gurgite monstra,
Quicquid serpit humi, aut leuibus secat aëra pennis,
Et quos cuique dedit generi Pater optimus vsus,
Ingeniúmque feris mirabile, pluribus atrum
Virus inest, aliæ dociles mansuescere cultu.
Interdum herbarum curantes vulnera succos
Narrat, vt inuentum Cretæa mater in Ida,
Quem tulit Æneæ florem, dum saucius armis
Abstinet, & sæuâ confixus crura sagittâ
Nequicquam medicas implorat Apollinis artes.
Quámque, coloratos penetrat dum victor ad Indos
Vidit Alexander radicem nocte sopora,
Icta venenatis sanantem corpora telis.
Pascitur his animum LODOICVS, *& altiùs ora*
Indè ferens, vasti fulgentia mœnia mundi
Miratur, superísque audit quæ fœdera regnis,
Qui motus: celeres vt primus concitet orbes
Orbis in occasus, & stantia sydera secum
Torqueat, errantésque globo septemplice flammas.
Rursus ab occasu reliqui nitantur in ortus
Motu quisque suo, primi motúmque retardent
Orbis in aduersum, ne fors violentiùs acto

Cuncta rotet mundo, frigúsve inamabile perdat
Squallentes refugâ Solis vertigine terras.
Sic Pater omnipotens, vicibus qui temperat æquis
Omnia, consuluit rebus, certísque mouendos
Mentibus addixit radiati fornicis orbes.
Hæc Regis teneros animos si fortè fatigant
Itur in annales, & longis edita fastis
Tempora, tot veterum pugnas regúmque ducúmque;
Nec nisi in exemplis se Rex ingentibus ingens
Inspicit, arma cupit, faciléſque ad bella lacertos
Ventilat, & patriâ iam se metitur in hastâ.
At Regina olli mater blanda oscula libans,
Macte animis Heros, inquit, sed prælia differ,
Te tua sacra vocant, prisci tibi cuncta parantur
Vrbe Remi, te cœlesti perfundet oliuo
Regalémque sua signabit imagine frontem
Æthereus genitor, cunctos qui numine reges
Protegit, atque tuis adiungit robora sceptris.
Fac modò lustratus venias, & pectora serues
Pura Deo, noxæque omnes tibi rite pientur.
Paret Rex dictis charæ Genitricis, & vrbe
Digressus, magnâ procerum stipante cateruâ,
Arua triumphanti curru subiecta peragrat,
Pérque suos latè populos, festásque per vrbes
Inuehitur: quà fert gressus, tepefacta repentè
Vernat humus, lætíque notant vestigia flores,
Plenáque odorato spumat vindemia Baccho.
Ipsa etiam, quamuis pronum Campania nescit
Autumnum, atque nouis Regi se iactat aristis.
Celsa Remi tandem peruentum ad mœnia, quò se
Relligione patrum reges, & more vetusto
Ferre solent, illicque noui primordia regni

Ducere, cœlesti augurio, sacrísque litatis.
Templum antiquum, ingens, incisas arte figuras
Dædala, & exsculpto simulacra nitentia saxo
Diuorum atque hominum foribus suspendit in altis,
Hospitibúsque adeò primum spectacula pandit
Vestibulum, & toto mirantes detinet arcu.
Iamque dies aderat, quâ sacrum mittere rorem
Decretum Superis, oleique ex æthere fusi
Vngere diuinis LODOICI tempora guttis.
Deduxêre illum proceres, longóque decora
Ordine nobilitas, quicquid mirabile Phœbus
Vsque repercußis veniens despectat ab vndis,
Insignes quoscunque sinu fert Gallica tellus
Aut proauis aut Marte viros, solennia tanta
Adglomerant, vnáque tegunt testudine templi.
Fœlix illa dies, pariter mortalibus vna
Et Superis hæc cura fuit, tibi, Gallia, Regem
Ornare, atque tuis oculos aduertere rebus.
Iam roseo Rex ore nitens, accesserat aram
Virginis, intactus pluuiæ flos qualis & Austro,
Gramineis cùm manè recens aperitur in hortis,
Quem neque delapsæ turbarint arbore frondes,
Non vaga lasciuo decusserit vngue puella,
Non apis expansis volitans insederit alis.
Integra virgineo stabat Reuerentia vultu,
Quæq; verecundi proles incedit Honoris
Maiestas. hunc non cessantem in vota precésq;
Et genitrix Virgo, pater & LODOICVS ab astris
Desuper adspectant: meritis adit illa Tonantem,
Hic precibus: Virgo sed talibus occupat. ô qui
Aeternis regis imperijs mortalia, cerne
Gallorum nostras quantus conuentus ad aras,

Quæ pietas genti, quanta Rex indole surgit
Innocuus, casto suffusus vt ora rubore
Induitur sacrâ puerilia tempora vittâ,
E'que meâ supplex patrium capit æde tiaram,
Huic tu, si quis amor, cœlestia munera funde,
Si quis adhuc nostris precibus locus, annue fœlix
Imperium, & longos mansuro stamine fusos
Ire iube Parcis: extremum hoc muneris esto
Dilectæ (quando hoc dignaris nomine) matri.
Omnipotens contrâ. nam quid tibi, chara, negarim
Mater, ait? sed quod tantis ambagibus oras,
Sponte dedi: Gallis fœlicia currere fata
Edixi, & placidum sceptris assurgere Regem.
Huic quoque cœlestes, ad sacra altaria, nimbos
Desuper infundam, atque vni, pluet imbre sereno.
Dixerat hæc. lato discedit limite cælum
Protinus, & largâ rorant aspergine nubes
In caput inque humeros Regis, completur odore
Omnis eum circum locus, atque halantia fragrant
Templa procul: lætus medijs auditur in astris
Concentus superûm: & flammati regia cœli
Defensis agitat communia gaudia terris.
Tum quoque sydereis è sedibus aduolat Ales
Mortales fallens oculos, Regíque coronam
Imponit, rursus mox sese librat aperto
Æthere, & ingenti percurrit inania flammâ.

FINIS.

Εὐχαριστικόν.

O Cvi Romulei ſepteno vertice colles
Aſſurgunt, nec habent ſæcula noſtra parem,
Hæc æui mihi prima dies, quæ tangere limen,
Et tua mirari cominus ora dedit,
Pagina cùm docti trepidans penetrale ſubibat
Principis, vt Clario vota tabella Deo,
Non ego ſperabam tantæ præconia vocis
Improbus, aut ſacræ munera tanta manus.
Ne, Petrarcha, tibi veteres iactentur honores,
Et Capitolino lecta corona iugo,
Plus tulimus: noſtros diuino DAVIVS ore
Perlêgit verſus, quid magis eſſe poteſt?
Principe quódque ſimul mirêre & Apolline dignum,
Laurea decernens, aurea ſerta dedit.

Extraict du Priuilege.

PAR *Lettres patentes du Roy données à Paris le 8. de Nouembre* M. DC. X. *ſignées, Par le Roy en ſon Conſeil,* PERROT, *& ſeellées du grand ſeel en cire iaune ſur ſimple queuë : Il eſt permis à Robert Eſtienne & Pierre Cheualier Imprimeur & Libraire iuré à Paris, d'imprimer, ou faire imprimer, vendre & diſtribuer vn Poëme Latin intitulé,* Inauguratio LVDOVICI XIII. Galliarum & Nauarræ Regis Chriſtianiſſimi, *& tous les autres Poëmes Grecs & Latins de N. Borbonius, & les traductions cy-deuant faictes, ou qui ſe feront cy-apres d'iceux : Auec deffenſes à tous Imprimeurs & Libraires d'imprimer ou faire imprimer, vendre & diſtribuer leſdits Poëmes Grecs & Latins, ou leurs traductions, ny en extraire aucune choſe, ou les vendre imprimez ailleurs, iuſques au terme de ſix ans accomplis. Sur peine de mille liures d'amende, & de confiſcation des exemplaires.*